

ORIGINEA NATURII UMANE – FUNDAMENT PENTRU CREDINCIOȘII ADVENTIȘTI DE A-ȘI CĂUTA ȘI APĂRA LIBERTATEA RELIGIOASĂ ÎNTRE ANII 1940–1944

Ps. drd. Lucian Ionel MERCEA

*Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” al Academiei Române
Director Departament Educație Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea
lucianmercea@yahoo.com*

Abstract: The Origin of Human Nature — A Foundation for Adventist Believers to Seek and Defend Religious Freedom Between 1940-1944.

Seventh-day adventist were convinced of the divine origin of human nature, and they saw it as a foundation for human rights in religion. Arriving on Romanian soil, the first Adventist missionaries were to come into contact with the native population. Initially, these missionaries preferred to seek out and address existing Baptist or Protestant believers in various localities, due to the doctrinal and religious practice that existed between their faiths and only in a second stage did Adventist missionaries they were directed to believers of other denominations, especially the Orthodox. In their attempt to make room for their faith to penetrate the local population, they clashed with the conservative spirit of the majority church.

Keywords: *seventh-day Adventist, freedom, law, orthodox, conscience, neo-protestant, state, religion, law.*

Ajunși pe pământ românesc, primii misionari adventiști aveau să intre în contact cu populația autohtonă. Într-o primă fază, acești misionari preferau să caute și să se adreseze credincioșilor bapțiști sau protestanți existenți deja în diverse localități, datorită apropierii doctrinare precum și cea în practică religioasă ce exista între credințele lor și abia într-o a doua etapă misionarii adventiști se îndreptau către credincioșii altor culte, în mod special către cei ortodocși.

O mică pondere a credincioșilor adventiști în perioadele de început a reprezentat-o credincioșii convertiți dintre rândul cultelor protestante,

totuși nu se cunosc acțiuni prin care aceste culte să reacționeze față de situația aceasta, probabil și datorită numărului mic de credincioși care treceau la confesiunea adventistă. În schimb, misionarii adventiști reușeau să sporească numărul de credincioși de cele mai multe ori cu credincioși din rândurile populației ortodoxe, lucru ce nu era privit cu ochi buni de către preoți și ulterior de către biserica ortodoxă în general. Creșterea rapidă a numărului de credincioși bapțiști și adventiști nu a putut trece neobservată de către biserica ortodoxă majoritară, fapt ce adus le numeroase acțiuni din partea acesteia din dorința de limita această stare. Dacă în anul 1920, în urma Marii Uniri, în România se aflau 2.540 de adventiști grupați în 99 de biserici adventiste¹, la începutul anului 1940, conform unei statistici oficiale ale Conferinței Generale a Adventiștilor de Ziua a Șaptea, în România erau 19.979 de credincioși adventiști botezați, ce se închinau în 549 de locașuri de închinare², deci o creștere de aproximativ zece ori în douăzeci de ani.

Era absolut normal ca apariția primilor misionari adventiști în România să nu fie văzută cu ochi buni de către preoții ortodocși în general, aceștia punând presiune pe structurile superioare bisericești pentru a le veni în ajutor prin puterea și influența deținută. La aceste tensiuni își aduceau contribuția și unii misionari și credincioși adventiști care din dorința de a demonstra superioritatea noii credințe foloseau și unele metode greșite de misionarism, fapt ce dădea naștere la tensiuni și la ripostă din partea preoților ortodocși. Din dorința de a atrage cât mai repede și cât mai mulți credincioși din rândurile populației ortodoxe, unii misionari nu se mărgineau să dovedească „superioritatea” teologică a noii credințe cu Scriptura și treceau la aspecte „pragmatice”, exploatând viciile și greșelile unor preoți și ierarhi bisericești, folosindu-se de aceste informații în prezentări, denigrând, bârfind și luând în derâdere pe cei care erau poate mai puțin vrednici de cinste.

De exemplu, în 2 mai 1911, într-o notă a Direcțiunii Poliției și Siguranței Generale avea să se consemneze despre o adunare a adventiștilor ce a avut loc în București: „Aseară, la orele 8 a avut loc în strada Berzei No. 7 o ședință a sectei adventistă. La această ședință a luat parte cam la 200 persoane, majoritatea meseriași, între care erau și mulți minori. Au vorbit predicatorul Paulini, care a combătut celibatul. A atacat religionea ortodo-

1 *Annual Statistical Report*, 31 december 1920.

2 *Annual Statistical Report*, 31 december 1939.

xă cum și pe Episcopii și Arhieriei noștri”³. Fapte de genul acesta aveau să fie multe, dovadă mărturiile păstrate și chiar unele texte inserate în deciziile ministeriale emise de Ministerul Cultelor care se interzicea defăimarea celorlalte culte. Aceste greșeli aveau să îi coste mai târziu pe credincioșii adventiști deoarece nu au făcut decât să împingă biserica ortodoxă la acțiuni potrivnice acestora.

Biserica ortodoxă a reacționat de-a lungul vremii împotriva confesiunii adventiste și a confesiunilor neoprotestante în general prin diferitele mijloace pe care le-a avut la dispoziție. O cale de combatere a fost scrierea și distribuirea de broșuri și cărți „antisectare”, scrieri prin erau combătuți credincioșii adventiști precum și doctrina îmbrățișată de către aceștia. Se cunosc și se păstrează câteva zeci de astfel de broșuri care au circulat în epocă.

O altă cale prin care Biserica ortodoxă a reacționat împotriva noii confesiuni apărute în România a fost prin articole de presă, îndeosebi prin presa bisericească, presă prin care confesiunea adventistă era combătută frecvent. Se insista în aceste articole mai mult pe caracterul străin al acestei confesiuni, pe faptul că misionarii sunt străini și nu doresc altceva decât dezbinarea românilor. Aceștia erau priviți ca și dușmani ai neamului, deseori expulzați cu concursul clerului ortodox care ducea la cunoștința autorităților prezența acestora în țară și insistau asupra expulzării lor⁴. Acuzația preferată și folosită în mod intens și în scris față de noua confesiune era aceea că misionarii străini și credincioșii autohtoni câștigați de către aceștia trebuie priviți și socotiți ca trădători de neam și de țară. Erau socotiți „dușmani ai unirii noastre sufletești” și „bolșevici”⁵, pentru faptul că propovăduiau iubirea între semeni și buna înțelegere între maghiari, germani etc. Aceștia erau considerați ca fiind „o erezie contra națiunii” și un „pericol pentru națiunile organizate în state”⁶. Acuzațiile acestea devin extrem de grave în contextul în care România intră în război și avea nevoie de unitate și solidaritate.

Adevărul e că societatea românească de atunci nu făcea mare diferență între noile confesiuni neoprotestante ce își făceau apariția și deseori și clerul ortodox îi socotea pe toți la fel. Erau într-adevăr unele curente

3 ANIC, fond *Direcția Poliției și Siguranței Generale*, dosar 16 din 1910, p. 34.

4 Ibidem, p. 2.

5 *Cultura Poporului*, Cluj, 14 septembrie 1924.

6 *Gazeta Transilvaniei*, 13 februarie 1925, p. 2.

religioase răspândite în popor cum ar fi martorii lui Iehova sau adventiștii reformiști⁷ care refuzau pe motive religioase în mod categoric a pune mâna pe armă sau a participa la război. Acuzația de necombatanță nu se potrivea însă confesiunii adventiste din România unde în cele două războaie mondiale cea mai mare parte a conducătorilor adventiști au fost mobilizați și trimiși pe front iar adventiștii care au fost înrolați în armată au servit patria cu credincioșie, mulți până la jertfa supremă iar alții au fost răniți și decorați pentru merite deosebite. O mare parte din cei care au făcut parte din forul național de conducere al adventiștilor erau militari de carieră, cu grade de ofițeri, căpitani, sublocotenenți etc. Dar societatea românească nu era deprinsă a face diferența între aceștia și curentele religioase radicale cum ar fi „martorii lui Iehova” sau „adventiștii reformiști” și îi numea pe toți „pocăiți”, încurajând poporul să îi trateze pe aceștia ca trădători de neam și de țară, dușmani ai neamului românesc.

Deoarece misionarii adventiști critica cu patimă preoțimea și credința ortodoxă, deseori la ură li se răspundea cu ură. Așa se face că întâlnim deseori situații când se instiga la acțiuni drastice împotriva credincioșilor adventiști. De exemplu, în gazeta ieromonahului Lungu apare un articol intitulat: Cum vom scăpa de adventiști?! Ultima metodă misionară, articol îndreptat împotriva adventiștilor precum și a altor confesiuni neoprotestante din România interbelică. Tonul și vocabularul utilizat în acest articol nu lasă niciun dubiu cu privire la intenția autorului: „Frați preoți! Ori unde vedeți adventiști, bapțiști sau alte lighioane de soiul acesta, uzați de metoda doamnei Sanda Matei, adică trântițele în cap cu Biblia în toate limbile pă-mântului și fiți siguri că iați și convertit. Nu uitați însă să aveți și jandarmul lângă voi, ca să le mai dea și el cu arma în spate când se arată grei la cap și nu înțeleg sau se fac că nu înțeleg metoda subtilă și eficace a dnei Sanda Matei”⁸. Sugerarea făcută preoților ortodocși de a apela la brațul statului ca imbold în lucrarea de „evanghelizare” a adventiștilor este mai mult decât evidentă.

Uneori pentru a scrie articole împotriva adventiștilor erau folosiți ca autori ai acestor articole foștii adventiști (credincioși adventiști care au fost

---

7 O ramură radicală ce s-a desprins din adventismul european de după Primul Război Mondial tocmai pe motivul combatanței susținut în mod oficial de către conducerea europeană a bisericii adventiste. Adventiștii de ziua a șaptea s-au dezis permanent de aceștia.

8 *Glasul monahilor*, nr. 162, 24 februarie 1929, București, p. 3.

excluși din cadrul confesiunii în urma unor abateri disciplinare sau doctri-nare) și care combăteau doctrina adventistă sau criticau diverse slăbiciuni ale persoanelor din conducere sau vulnerabilități ale sistemului de con-ducere adventist, critici care erau mai mult sau mai puțin adevărate.

Dar cea mai puternică armă de luptă împotriva noii confesiuni folosită de către Biserica Ortodoxă a fost arma politică. Încă de pe vre-mea când prezența confesiunii adventiste în România era ne semnificati-vă, numărul total al credincioșilor adventiști din România în anul 1914 fiind de abia 523 de credincioși⁹, aceștia au făcut obiectul unor ample dezbateri parlamentare aprinse. De exemplu, în anul 1914, la Camera domnul deputat Nicolae Iorga insistă în interpelarea adresată ministru-lui Cultelor și Instrucțiunii ca prin ministerul condus de către acesta să se ia măsuri „împotriva adventiștilor, a căror doctrină, se răspândește, pe fi-ce zi mai mult, în popor”. În dezbaterile ce au urmat în ziua următoare, mitropolitul primat Konon Donici Arămescu a reluat interpelarea îm-potriva adventiștilor din ziua anterioară, cerând același lucru ministru-lui: măsuri politice împotriva adventiștilor¹⁰, cereri care au fost aprins dezbătute.

Presiunile puse asupra clasei politice pentru a lua măsuri restrictive și coercitive asupra confesiunii adventiste au fost permanente și insistente, nu doar în timpul dictaturii antonesciene. Un alt exemplu grăitor dintre multele de acest fel este atitudinea cu care răspunde în anul 1921 la aceste presiuni cel dintâi ministru al cultelor din România – Octavian Goga – intervenție avută în Senatul României:

„Mă folosesc de acest prilej, ca să spun Domniilor Voastre că nu voi u lua împotriva lor (a adventiștilor și baptiștilor, n.n.) nici un fel de măsură de apărare din partea autorităților noastre de Stat. Eu nu pot, Domnilor Senatori, în chestiuni de propagandă sufletească, să răspund din partea Bi-sericii decât prin contrapropagandă. (Aplauze)

Aceasta este părerea pe care o am, părere pe care cred că cu toții o împărtășiți și pe care am exprimat-o într-o circulară zilele trecute, trimisă tuturor prefecturilor, în care spun: exercițiul cultului baptist și adventist este liber, propaganda este liberă, întrucât nu atinge siguranța de Stat și bu-

---

9 *Gazeta Slujbașilor*, nr. 7 din anul 1941

10 Tudor Arghezi, *Opere IV. Publicistică. Ediție îngrijită și opere bibliografice de Mit-zura Arghezi și Traian Radu. Prefață de Eugen Simion*, București, Editura Academiei Române-Univers Enciclopedic, 2003, pp. 152-155.

nele moravuri: propaganda se va feri de defăimarea confesiunilor celorlalte, propagandiștii și predicatorii vor avea datoria să fie cetățeni români.

Alte măsuri de coerciție prin organele noastre, prin autoritățile noastre, nu pot să iau”¹¹.

Deseori aceste dezbateri politice au avut un efect invers, în loc să ducă la reducerea numărului de credincioși, mediatizarea și mai mare a acestei confesiuni precum și unele acțiuni restrictive și represive popularizau și mai mult această confesiune propulsând-o în atenția societății. Metodele de combatere a adventiștilor folosite de-a lungul vremii de către biserica ortodoxă în colaborare cu autoritățile statului erau de notorietate, presa românească surprinzând deseori acest tablou după cu putem observa și în revista *Țara noastră*, a cărei fondator era însuși Octavian Goga: „Predicatorii adventiști, bătuți timp de zece ani, la toate adunările religioase, de către preoți, secondați de administrație, au sfârșit prin a converti numeroase regiuni țărănești, fără să mai socotim succesele din orașe.... O viață curată, un desinteres remarcabil, o neînchipuită de noi onestitate curentă, caracterizează pe adventiști”¹².

Deseori Ministerul Cultelor, care trebuia să reglementeze activitatea cultelor religioase, ceda presiunilor și prin deciziile ministeriale emise se ajungea la o agravare a situației credincioșilor adventiști din teren. Această stare de fapt făcea pe credincioșii adventiști să reacționeze pe toate căile posibile, întocmind memorii, plângeri, cerând audiențe la toate forurile de conducere ale Statului, unele ajungând până la Rege. La acestea se adăugau presiunile externe prin oamenii politici din partea Angliei și a Statelor Unite. După toate acestea urma o ușoară ameliorare prin timide măsuri legislative și perioade de liniște¹³. Această stare ducea la presiuni interne

11 *Monitorul Oficial, Dezbaterile Senatului*, nr. 97, 9 iulie 1921, p. 2355.

12 Tudor Arghezi, „Epistolă către preoți”, în *Țara Noastră*, anul VII, nr. 33, Cluj, 15 august 1926, pp. 937-940.

13 Grăitoare sunt cuvintele ministrului cultelor Octavian Goga care emite prin Ministerul Cultelor ordinul circular nr. 32950/1921 și îl adresează tuturor prefecturilor, motivând modificările aduse de acest ordin în felul următor: „Pentru a evita plângerile care ne sosesc asupra interpretării ordinului nostru circular din 1 aprilie a.c. nr. 15831 și pentru a înlătura repercusiuni nefavorabile pentru țara noastră în ceea ce privește libertatea cultelor, avem onoarea a vă aduce la cunoștință, că ordinul citat trebuie aplicat astfel, ca următoarele dispozițiuni să fie realizate: a) Exercițiul cultului baptist și adventist este liber; b) Propaganda va evita defăimarea bisericilor existente și personalul bisericesc. c) Predicatori vor fi numai cetățeni români, cu excepția străinilor admiși de Ministerul Cultelor...”, vezi Decizia Ministerială nr. 32 950/iunie 1921 reprodusă de Dumitru Popa, în *Pagini din*

din partea bisericii ortodoxe, care nu era mulțumită cu situația dată. Acestea presiuni aveau ca rezultat reluarea măsurilor restrictive, dar uneori sub alte forme. Acest mod de „relaționare” a caracterizat perioada interbelică și situația confesiunii adventiste până la 1940, stare care a mers în „dinți de ferăstrău”, adică perioadele de libertate religioasă au alternat cu perioadele de represiune și persecuție din partea organelor statului.

Guvernul legionar în acțiunea de desființare a confesiunii adventiste din 9 septembrie 1940 obligă Biserica Ortodoxă la implicare. Anul 1940 este un an foarte greu pentru România din cauza însemnatei pierderi teritoriale. În acest context generalul Ion Antonescu va fi numit la data de 4 septembrie 1940 Președinte al Consiliului de Miniștri, iar pe 5 septembrie este investit de către regele Carol al II-lea cu puteri depline, fiind nevoit să abdice în favoarea principelui moștenitor, Mihai I. Ulterior se instaurează guvernarea legionară și generalul Ion Antonescu se autointitulează „Conducător al Statului”. Odată cu instaurarea statului național-legionar, în septembrie 1940, situația legală a adventiștilor alături de cea a celorlalte confesiuni neoprotestante tolerate se va înrăutăți considerabil.

La 9 septembrie 1940, la scurt timp după preluarea puterii de către regimul Antonescu, guvernarea legionară prin ministrul Radu Budișteanu de la Ministerul Cultelor și Artelor, semnează Decizia nr. 42.352, din câte se pare acest lucru a avut loc fără știrea generalului Antonescu, acesta fiind preocupat cu formarea unui nou cabinet guvernamental. În expunerea de motive a deciziei se preciza: „Văzând noua orânduire ce a fost dată Statului român care a devenit naționalist, creștin și totalitar...” se autorizează funcționarea pe teritoriul său numai a „cultelor istorice”¹⁴. Articolul 3 al deciziei 42.352/1940 preciza: „În afară de cultele recunoscute la art. 1 din această deciziune, nu pot exista asociații religioase sau secte, care de la data prezentei deciziuni sunt desființate de drept și de fapt”¹⁵. Tot la 9 septembrie 1940

Istoria Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea din România 1921-1936, vol. II, Pantelimon, Editura Viață și Sănătate, 2013, p.48.

14 Conform articolului 1, „cultele istorice” recunoscute sunt: cultul creștin ortodox, cultul greco-catolic (unit), cultul catolic (de rit latin, greco-rutean și armean), cultul reformat (calvin), cultul evanghelic luteran, cultul unitarian, cultul armeano-gregorian și cultul mahomedan. Vezi *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 216, 17 septembrie 1940, p. 5437.

15 *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 216, 17 septembrie 1940, p. 5437.

este dată Decizia nr. 42.353¹⁶ a Ministerului Cultelor și Artelor. Conform acesteia, „toate asociațiile religioase autorizate să funcționeze prin decizia nr. 31.999 din 1939 își încetează imediat orice activitate” (art. 1), urmând ca „absolut toate casele de rugăciuni aparținând asociațiilor religioase recunoscute până în prezent, precum și sectelor interzise sau tolerate [...] să fie închise imediat” (art. 2). Următoarele capitole prezentau modalitatea în care imobilele aparținând asociațiilor și sectelor religioase urmau să treacă în proprietatea statului.

Reținem atenția într-un mod deosebit asupra formulării articolului 4, deoarece prin acest articol se impunea cultelor creștine din țară, preoților și slujitorilor acestora să denunțe orice încălcare a prevederilor acestei decizii, implicându-i în aplicarea ei: „Se va comunica tuturor chiriariștilor cultelor creștine din țară să pună în vedere preoților slujitori din cuprinsul jurisdicției lor de a semnala de urgență Ministerului Cultelor și Artelor orice abatere sau contravenire la dispozițiunile imperative cuprinse în prezenta deciziune”. În sensul prezentei decizii, cei care ar fi tolerat sau ascuns o atare stare de lucruri, prin care ar fi favorizat „menținerea asociațiilor religioase sau sectelor, sunt considerați că au încălcat îndatoririle inerente funcțiunii și misiunii lor și ca atare vor fi de îndată destituiți din posturile pe care le ocupă”¹⁷. Din formularea acestui articol se observă nu numai implicarea slujitorilor altarului în acțiunile statului de desființare a confesiunii adventiste, dar și obligativitatea acestora de a participa la aceste acțiuni alături de autorități.

Implicarea bisericii ortodoxe în acțiunea de reconvertire a credincioșilor adventiști până la decretul-lege din decembrie 1942. Perioada regimului Antonescu se caracterizează printr-o stare de tensiune și confuzie legislativă indusă membrilor cultelor neoprotestante, stare indusă chiar de către autorități. De exemplu, dacă în mod oficial confesiunea adventistă se bucura de libertate până la decretul-lege din decembrie 1942, în fapt lucrurile nu stăteau așa. De exemplu, în Călăuza jandarmului din anul 1940, o carte cu întrebări și răspunsuri destinată pregătirii jandarmilor, secta era definită în următorii termeni: „Prin sectă religioasă se înțelege o grupare de credincioși care s-a dezbinat de biserica strămoșească”¹⁸. Ca atare, nu e de mirare că

16 *Ibidem*, p. 5438.

17 *Ibidem*.

18 Col. Vasile Zorzor, Col. Vasile Barbu, Col. Constantin Antion, Col. C-tin Sandu, *Călăuza jandarmului. Agent de poliție și jandarm în termen*, ed. a 2-a, 1940, pp. 402-404.

jandarmii deseori tratau asociația religioasă a adventiștilor de ziua a șaptea ca pe o „sectă”, (adică grupare religioasă interzisă) și deseori îi putem vedea în asociere cu preoții ortodocși trecând la abuzuri și persecuții.

Dezvoltarea adventismului pe pământ românesc era pusă de mareșalul Ion Antonescu pe seama slăbiciunii Bisericii Ortodoxe. De aceea, acesta înainte de a recurge la acțiunea de desființare a acestei confesiuni, acesta va impune bisericii ortodoxe să nu mai piardă credincioși și să îi recupereze pe cei care s-au „rătăcit”, deseori oferind sprijinul statului pentru reușita acestui lucru¹⁹.

În timp ce confesiunii adventiste îi era interzis a face prozelitism, asta pentru a nu crea „tulburări”, unii preoți ortodocși activau intens în rândul credincioșilor adventiști pentru a realiza revenirea acestora la credința pe care au părăsit-o. Din multe cazuri ce abundă în arhivele statului precum și în arhivele confesiunii adventiste, folosim doar câteva pentru a surprinde metoda de lucru și atmosfera creată. Într-o notă informativă a Legiunii de Jandarmi Neamț din data de 26 ianuarie 1941, se aduce la cunoștință faptul că „în urma sfaturilor preotului local, cum și în urma măsurilor polițienești luate în cadrul legiuirilor existente, familia săteanului Gheorghe Tănase, compusă din soție și trei copii, toți membri ai numitei secte, s-au înapoiat la cultul creștin ortodox, în cadrul unei frumoase manifestări religioase, oficiată la Biserica Comunei Călugăreni-Neamț, în ziua de 6 Ianuarie 1941... Măsurile de combatere a sectarismului continuă din partea preoților cu concursul intelectualilor și jandarmilor localnici”²⁰. Dacă prezența preotului și intelectualilor din localitate e normală în încercarea de a readuce în sânul ortodoxiei pe cei „rătăciți”, e nefirească asocierea acestora în realizarea acestui deziderat cu ajutorul jandarmeriei. Dar e de înțeles când în spatele acestor acțiuni era un stat totalitar, care nu suporta pluralismul și democrația.

Atunci când preotul nu găsea sprijin în administrația locală pentru acțiunile sale, întâlnim situații când acesta adresa cereri prefectului

---

19 Marcel-Dumitru Ciucă, *Stenogramele Ședințelor Consiliului de Miniștri. Guvernarea Ion Antonescu*, vol. VI, București, Editura Mica Valahie, 2002, pp. 214-215.

20 Notă Informativă a Legiunii de Jandarmi Neamț în ANIC, fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 23 din 1941, p. 65, reproducută în Viorel Achim, *Politica religioasă a lui Antonescu față de cultele neoprotestante*, București, Editura Institutului Internațional pentru Studiul Holocaustului din România, „Elie Wiesel”, București, Polirom, 2013, doc. 30, p. 242.

pentru ca acesta să intervină la nivelul administrației locale și această administrație să-și dea concursul în sprijinul său. În județul Dolj, în urma investigației făcute de către protoiereul județului Dolj, acesta se plânge Prefectului Județului Dolj de faptul că la Ciupercenii Vechi, unde se găsesc 12 familii de adventiști, „Autoritățile comunale nu dau concursul necesar preotului, în lupta ce duce contra rătăciților.” Acesta se plânge de autoritățile comunale pentru faptul că cererile de ieșire din cultul ortodox adresate administrației locale ale viitorilor adventiști, cereri necesare pentru a putea adera la confesiunea adventistă, sunt repede luate în considerare și primite de autorități, fără ca acestea să recurgă la „vreo întârziere sau încercare de readucere la credința adevărată”. Învinuirile aduse „sectanților adventiști” erau că aceștia: „lucrează la surparea credinței și tradiției, și însăși existența Neamului”.

Deseori preoții ortodocși când nu reușeau să încetinească sau să oprească dezvoltarea confesiunii adventiste recurgeau la aceleași acuzații de „antiromânism” la adresa bisericilor neoprotestante în încercarea de a le compromite. Acest fapt este demonstrat și de un memoriu pe care Victor Marinescu, preot ortodox din comuna Viișoara, județul Constanța, memoriu pe care acesta i-l adresează generalului Ion Antonescu, Conducătorul Statului, la data de 27 mai 1941²¹. Aici, preotul îi acuză pe „sectanți”, că „servesc cauza comunismului fie prin viu grai, fie prin corespondență de dincolo de hotarele Țării”²². Ideea că „sectanții” sunt agenți ai comunismului este reluată atunci când autorul memoriului se referă la casele de rugăciuni. Preotul consideră că „Biserica străbună este înlocuită prin case așa-zise de rugăciuni, care în realitate sunt cuiburi pentru a-și face adepți streini, în vederea propagării comunismului”. Autorul nu se oprește doar la semnalarea unor aspecte care îl deranjează, ci propune și măsuri cerând „suprimarea acestei cangrene”, cum sunt caracterizați adventiștii. În fața stării de lucruri expusă în memoriu „prea respectuos vă rugăm, Domnule General, să binevoiți a dispune categoric și definitiv, pe bază de lege, suprimarea acestei cangrene, prin revenirea la simțul realității, a tuturor sectanților de origine etnică Română, în sânul bisericii strămoșești ortodoxe, din care au plecat, la sfatul străinilor și dușmanilor Țării”. Sfârșitul documen-

21 Memoriul lui Victor Marinescu, preot ortodox din comuna Viișoara, jud. Constanța, către generalul Ion Antonescu, în ANIC, fond *Ministerul Cultelor și Artelor*, dosar nr. 125/1941, pp. 45-46, reprodus în Viorel Achim, *op. cit.*, doc. 63, pp. 279-280.

22 *Ibidem*.

tului relevă pericolul extrem pe care neoprotestanții îl reprezentau prin faptul că preotul paroh Victor Marinescu afirma că prin măsurile pe care statul le-ar lua pentru „suprimarea acestei cangrene” ar salva „prin aceasta viitorul și liniștea țării”²³. Acest memoriu nu este singular prin cererile pe care le adresează autorităților, în cazul de față Conducătorului Statului, ci el sintetizează o concepție mai largă referitoare la adventiști și în general la neoprotestanți, percepuți ca străini, dușmani ai țării. Fiind o religie afiliată internațional, adventiștii din România erau în corespondență permanentă cu exteriorul, dar nici un document de arhivă nu a fost întâlnit ca să dovedească acuzațiile aduse și anume că în interiorul acestei confesiuni ar fi operat agenți subversivi statului român.

Prea Sfinția Sa Lucian, Episcopul Romanului, se plângea prefectului județului Bacău de faptul că adventiștii reprezintă o „mișcare dăunătoare intereselor Statului” și pe această cale cerea ca prefectul să ia „măsurile convenite prin organele de poliție și siguranță ca această mișcare, dăunătoare intereselor statului, să nu mai poată face adepți”. Din nou nu se prezintă dovezi clare prin care să se arate care sunt aspectele prin care confesiunea adventistă este dăunătoare statului, dar sunt solicitate măsuri convenite prin organele de poliție și siguranță care să oprească această mișcare în a face adepți²⁴.

Prefectura Poliției Capitalei consemnează pe data de 5 martie 1942 desfășurarea unei Conferințe a d-lui profesor V. Ispir, conferință ce s-a desfășurat la fundația „Dalles” și a purtat drept titlu: „Sectele, un pericol național și social”. Printre cei prezenți s-a remarcat Înalt Preasfinția Sa Patriarhul Nicodim, Preasfinția Sa Veniamin Pocitan – vicarul Patriarhiei, Arhimandrit Iuliu Scriban – șeful misiunii ortodoxe în Transnistria etc. Pe lângă alte acuzații aduse „sectelor”, acuzația adusă adventiștilor era că aceștia „fac o politică revizionistă”. În încheiere s-a făcut apel la „o nouă politică religioasă” sub lozincă: „o credință, un popor, un rege”²⁵. Acest lucru avea să se materializeze în lege câteva luni mai târziu, când, prin decretul-lege 927 din 28 decembrie anul 1942 când asociația religioasă a adventiștilor a fost interzisă, bunurile mobile și imobile confiscate iar persecuția împotriva credincioșilor adventiști oficializată.

---

23 *Ibidem*.

24 ANDJ Bacău, *fond Prefectura Județului Bacău*, dosar 18 din 1941, p. 24.

25 Notă informativă din partea Prefecturii Poliției Capitalei despre conferința profesorului V. Ispir cu titlul *Sectele, un pericol național și social*, ACNSAS, *fond Documentar*, dosar 15.280, pp. 215-216, reproducă în Viorel Achim, *op. cit.*, doc. 141, p. 405.

Strânsa legătură dintre Stat și Biserica Ortodoxă în această perioadă se poate observa din afirmația Patriarhului Nicodim. La 19 martie 1942 Patriarhul Nicodim ținea să facă următoarea precizare în public, cu ocazia Marii Adunări Naționale din ziua de 19 martie 1942:

„Biserica Ortodoxă Română cuprinde în sânul ei, în zdrobitoare majoritate, pe mai toți fiii neamului, pe conducători și pe ierarhi, armata, preoțimea, școala, magistratura, administrația și pe cei ce muncesc, luptă și nădăjduiesc. Deci Biserica românească și Statul românesc una sunt. Unde ordonă Statul, ordonă și Biserica. Și unde sfătuiește Biserica, ascultă și Statul [...] Biserica ortodoxă românească stă strâns unită în jurul stăpânirii. Ea îndeamnă la rugăciune, la unire și la ascultare, la luptă și la muncă”²⁶.

Biserica ortodoxă și implicarea sa în acțiunea de readuce pe credincioșii adventiști la cultul de care au aparținut anterior după situația creată de decretul-lege emis pe 28 decembrie 1942. După ce confesiunea adventistă a fost desființată și bunurile acesteia au intrat în posesia statului, preoții ortodocși au fost direcționați în a-și îndrepta atenția asupra credincioșilor adventiști, rămași acum în situația de a nu mai face parte dintr-o grupare religioasă recunoscută, în dreptul acestora notariatele menționând la rubrica „religie” statutul de „aconfesional”. Pentru a demonstra că nu mai sunt adventiști practicanți, unii credincioși ce au aparținut confesiunii adventiste erau obligați a dovedi acest lucru, fiind provocați la acțiuni contrare credinței avute anterior. Din dorința de a scăpa de acest lucru, în încercarea de a-și păstra conștiința curată, unii credincioși adventiști începeau să treacă la cultele protestante legale, cu speranța unui control mai redus care să le permită continuarea credinței desființate. Această situație a nemulțumit pe unii conducători ortodocși, în consecință aceștia au trecut la exercitarea de presiuni asupra ministerului pentru ca prin distinsul minister să se ia măsuri care să oblige credincioșii adventiști să revină la cultul căruia i-au aparținut anterior, nu la alt cult cum permitea la acel moment legea, dorind ca în felul acesta cei mai mulți să ajungă la Biserica Ortodoxă. În acest sens, Episcopia Română a Vadului, Feleacului și Clujului avea să solicite ministrului Cultelor „dispoziții complementare din partea legiuitorului” pentru „impunerea revenirii fiecărui sectar la religiunea avută, iar Oficiul Stării

---

26 *Biserica Ortodoxă Română*, LX, nr. 1-4, ianuarie-aprilie 1942, p. 135.

Civile, anunțând despre aceasta pe preotul respectiv, acesta va putea cu mai multe șanse de reușită să facă catehizație²⁷.

Trecerea la un cult protestant a credincioșilor adventiști rămași fără acoperire legală nu era privită cu ochi buni nici de către autorități, autorități care au preluat viziunea bisericii ortodoxe cu privire la această chestiune. Inspectoratul de Jandarmi Cernăuți considera acest fapt ca un subterfugiu la adăpostul cărora continuă să-și propage învățăturile. Se considera că credincioșii adventiști preferă un cult protestant fiindcă acolo nu sunt obligați să își facă semnul crucii, putând să respecte în felul acesta erezii-ile sectei adventiste. Deoarece se considera că membrii sectanți primesc cu satisfacție această nouă metodă de lucru, Inspectoratul de Jandarmi din Cernăuți emite un ordin pe 9 martie 1943 ce este adresat tuturor legiunilor de jandarmi din subordine cu scopul ca acestea să treacă la investigații pe raza lor de competență identificând propagandiștii și deferindu-i justiției, raportând rezultatul până la 5 aprilie 1943²⁸.

De asemenea și asupra copiilor neoprotestanților erau exercitate presiuni de către biserica ortodoxă, pentru a fi recâștigați pentru credința ortodoxă, Episcopia Română a Vadului, Feleacului și Clujului solicitând ministerului ca să dispună ca toate Direcțiunile Școlare, de orice grad, să impună elevilor să-și procure extrasul de botez cu dată recentă și toți cei ce se vor dovedi că [nu] aparțin vreunui cult admis să fie exmatriculați²⁹.

Încheierea situației școlare la disciplina „religie” pentru elevii adventiști reprezenta o adevărată provocare atât pentru elev cât și pentru conducerea școlii, conducere ce se vedea nevoită a media între preot și elev, deseori aceasta preferând să fie de partea elevului. Un exemplu de acest fel este intervenția preotului Emilian Nedelescu, delegat pentru Inspekția Învățământului Religios în cadrul comisiei de examinare din centrul Făurești-Vâlcea. Intervenția sa va duce la anularea notelor de trecere acordate de comisia de examinare a cunoștințelor religioase cu ocazia examenului de absolvire a clasei a VII-a pentru eleva Nițu Maria din centrul Făurești-Vâlcea. În urma intervențiilor preoților Nedelescu și Răducanu, preotul Emilian Nedelescu în calitate de inspector va consemna în procesul verbal în-

---

27 Solicitarea Episcopiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului și Clujului înaintată Ministerului Cultelor reproducă în Viorel Achim, *op. cit.*, doc. 363, pp. 690-691.

28 Ordinul Inspectoratului de Jandarmi Cernăuți către legiunile de jandarmi din subordine reproduc de Viorel Achim, *op. cit.*, doc. 368, p. 695.

29 *Ibidem.*

cheiat cu ocazia examinării faptul că în urma acestei discuțiuni Comisia a admis punctul nostru de vedere și a dispus să se ceară avizul autorităților școlare și bisericești. Personal vom raporta cazul Sfintei Mitropolii spre a decide³⁰. Toate acestea deoarece această elevă a declarat în fața comisiei că este adventistă și că atitudinile caracteristice acestor sectanți nu le părăsește și nu le reneagă³¹.

Același inspector va raporta cazul Mitropolitului Olteniei, aducând elevei învinuirea faptului că a declarat categoric că este adventistă și rămâne adventistă cu orice preț. Că orice pedeapsă – chiar repetența – pentru ea n-are valoare, că nu se închină, că nu se roagă și că, în sfârșit, nu părăsește atitudinile caracteristice acestei secte. Acesta va consemna că eleva a avut o atitudine dârză și vinovată, sfidând autoritatea comisiei, precum și a legilor în vigoare. În consecință, pentru aceste acuzații, împotriva acestei eleve de clasa a VII-a acesta solicită Mitropolitului Olteniei că acest caz trebuie semnalat și autorităților însărcinate cu ordinea internă. Toleranța societății față de adventiști se poate observa din atitudinea comisiei de examinare avută față de eleva „rătăcită”, această comisie acordând notă de trecere elevei adventiste, în ciuda prezenței preotului Răducanu I. și a preotesei Ana Nedelescu printre cei șapte membri ai comisiei. În urma acestei situații, adică a promovării elevei de către majoritatea comisiei, preotul Răducanu cheamă în ziua următoare pe Inspectorul Școlar desemnat pentru această comisie, preotul Emilian Nedelescu (acesta a lipsit în ziua anterioară de la comisie), și acesta din urmă prin presiunea exercitată modifică hotărârea comisiei. Cazul acestei eleve precum și a altor elevi a ajuns la Ministerul Culturii și al Cultelor Naționale, minister care va răspunde printr-o circulară cu caracter confidențial ce a fost adresată către toate chiriarihiile ortodoxe și care stabilea: Principala preocupare a Bisericii și a Statului este de a continua opera de reducere în sânul Bisericii strămoșești a celor rătăciți. În acest sens, examenul de religie fiind obligatoriu, numai cei care îl urmează vor fi clasificați. Cei cari refuză acest curs, nu vor fi promovați³².

Rezultatul a fost că preoții ortodocși au refuzat clasificarea, astfel că doar în Regiunea Timișoara, Inspectoratul Școlar raporta mai multe sute

---

30 Proces verbal întocmit cu ocazia examenului de absolvire a elevilor clasei a VII-a, la disciplina religie, ANIC, fond Ministerul Culturii Naționale și al Cultelor, dosar 346/1943, p. 6, reprodus în Viorel Achim, *op. cit.*, doc. 411, p. 769.

31 *Ibidem.*

32 ANIC, fond *Ministerul Cultelor și Artelor*, dosar 144 din 1943, vol. II, pp. 126-127.

de elevi care au rămas cu situația școlară neîncheiată, această situație îngreunând efectuarea diferitelor date statistice și cauzând încurcături elevilor și învățătorilor că nu știu în care clasă să continue acum cursurile acei școlari³³. În consecință, acest inspectorat solicita ministerului aprobarea ca învățătorii să încheie situația în urma refuzului preoților. Inspectoratele puse în dificultate erau gata a tolera și sprijini pe acești copii promovându-i, dar le era teamă de plângerile pe care preoții le-ar fi înaintat ministerului.

Concluzii

Advențiștii de Ziua a Șaptea erau convinși de originea divină a naturii umane și considerau acest lucru drept un fundament pentru drepturile omului în materie de religie. Ajunși pe pământ românesc, primii misionari advențiști aveau să intre în contact cu populația autohtonă. Într-o primă fază, acești misionari preferau să caute și să se adreseze credincioșilor bapțiști sau protestanți existenți deja în diverse localități, datorită apropierii doctrinare precum și cea în practică religioasă ce exista între credințele lor și abia într-o a doua etapă misionarii advențiști se îndreptau către credincioșii altor culte, în mod special către cei ortodocși. În încercarea acestora de a-și face loc de unde credința lor să penetreze populația autohtonă, aceștia s-au lovit de spiritul de conservare al bisericii majoritare.

Libertatea religioasă a fost înscrisă în Constituția din 1923, dar ea a fost stânjenită prin numeroase legi și decizii ministeriale. Problema teologico-politică nu a cunoscut o rezolvare satisfăcătoare în România interbelică, Statul nereușind să fie un arbitru în materie de legislație religioasă și de respectare a legalității, ci s-a văzut captiv (din acest punct de vedere) îndeosebi al confesiunii majoritare. Tratați ca români de categoria a doua, neoprotestanții s-au aflat deseori la limita legalității, iar în câteva rânduri au și fost scoși în afara legii. Aceasta deoarece clerul confesiunilor istorice, în special cel ortodox, avea o influență enormă asupra politicianilor și administrației de stat. Așa se explică în bună măsură discriminarea la care au fost supuși advențiștii, menținerea lor la marginea cadrului legal sau chiar în afara acestuia. Apogeul a fost atins în 1938-1944, perioada dictaturilor în România, când Biserica Ortodoxă a furnizat o parte din ideologia oficială a regimurilor de mână forte. Perioada anilor 1940-1944 a fost în bună măsură una a încercărilor extreme, pentru advențiști toleranța a constitu-

---

33 ANIC, fond *Ministerul Culturii Naționale și al Cultelor*, dosar 346 din 1943, p. 24.

it excepția, iar persecuția regula. Cât privește perioada celui de-al Doilea Război Mondial, aceasta a fost cea mai cruntă, neoprotestanții aflându-se sub o teroare prelungită.

Odată cu răsturnarea de la putere a mareșalului Antonescu și revenirea României la regimul bazat pe Constituția de la 1923, persecuția la adresa confesiunii adventiste a încetat. Adventiștii de ziua a șaptea, bapțiștii precum și creștinii după Evanghelie au fost repuși în drepturile pe care le-au avut înainte de septembrie 1940. Printre aceste documente se numără și Decretul-lege nr. 548 din 28 octombrie 1944, care a repus în vigoare dispozițiile referitoare la asociațiile religioase din Legea Cultelor din 1928.

În fața situațiilor menționate mai sus confesiunea adventistă a acționat prin petiții, proteste și memorii adresate Conducătorului Statului, guvernului, administrației locale dar mai ales Ministerului Culturii Naționale și al Cultelor (cu diferitele lui denumiri) în legătură cu abuzurile de tot felul și persecuțiile la care erau supuși credincioșii, toate acestea întocmite de către organizația centrală a confesiunii sau de către liderii religioși locali sau credincioșii de rând.

Evidentă pentru această perioadă este colaborarea dintre Ministerul Cultelor și Biserica Ortodoxă Română în chestiunea „sectelor”, Biserica Ortodoxă sprijinind politica confesională a regimului Antonescu și a considerat că aceasta oferă ocazia de a „rezolva” o dată pentru totdeauna „problema sectelor”. Preoții au văzut în închiderea caselor de rugăciuni un succes al bisericii ortodoxe și al lor personal și s-au bucurat de aceasta³⁴. Odată cu plecarea lui Antonescu de la putere, confesiunea adventistă se va bucura din nou de libertate religioasă și de drepturile garantate prin Constituție.

Lipsa de reacție a confesiunii adventiste se poate explica prin faptul că această confesiune se afla în faza copilăriei identitare, a unei crudități evidente. Nu avea o teologie adaptată cultural, nu avea intelectuali critici, nu aveau un lobby politic care să îi susțină cauza în public. De asemenea, un minus l-a constituit faptul că între confesiunile neoprotestante nu existau legături de colaborare și sprijin reciproc. Datorită distanțării impuse de migrarea unor credincioși bapțiști înspre confesiunea adventistă mai ales în perioada de răspândire și geneză, aceștia nu au fost uniți în fața încercărilor care au venit peste ei, fiecare confesiune acționând individual și doar în dreptul ei.

---

34 Marcel-Dumitru Ciucă, *Stenogramele Ședințelor Consiliului de Miniștri. Guvernarea Ion Antonescu*, vol. VI, București, Editura Mica Valahie, 2002, p. 215.

În general vorbind, în statul român interbelic să aparții unei biserici adventiste sau neoprotestante era riscant, expunându-te represiunii din partea administrației de stat și a bisericii ortodoxe, precum și a marginalizării sociale, în bună parte o consecință a precedentei cauze. Este vorba fără îndoială de un trecut traumatizant pentru unii, incomod pentru alții, cel mai probabil dificil pentru istorici. Abordarea într-un mod relaxat poate fi o cheie pentru înțelegerea unui subiect care aparține trecutului recent.

Bibliografie:

I. IZVOARE

A. INEDITE

1. Arhivele Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității

- ✦ Fond Documentar

2. Arhivele Naționale Direcția Județeană Bacău

- ✦ Fond Prefectura Județului Bacău
- ✦ Fond Direcția Poliției și Siguranței Generale
- ✦ Fond Ministerul Cultelor și Artelor
- ✦ Fond Ministerul Culturii Naționale și al Artelor

Presă

- ✦ Annual Statistical Report
- ✦ Biserica Ortodoxă Română
- ✦ Cultura Poporului
- ✦ Gazeta Slujbașilor
- ✦ Gazeta Transilvaniei
- ✦ Glasul monahilor
- ✦ Țara Noastră

B. DOCUMENTE EDITATE

- ✦ Achim, Viorel, *Politica regimului Antonescu față de cultele neoprotestante*, București, Editura Institutului Internațional pentru Studierea Holocaustului din România, „Elie Wiesel”, Polirom, 2013.
- ✦ Ciucă, Marcel-Dumitru, *Stenogramele Ședințelor Consiliului de Miniștri. Guvernarea Ion Antonescu*, vol. VI, București, Editura Mica Valahie, 2002.
- ✦ Monitorul Oficial;

II. LUCRĂRI GENERALE ȘI SPECIALE

- ♦ Arghezi, Tudor, *Opere IV. Publicistică*, ediție îngrijită și opere bibliografice de Mitzura Arghezi și Traian Radu. Prefață de Eugen Simion, București, Editura Academiei Române-Univers Enciclopedic, 2003.
- ♦ Popa, Dumitru, *Pagini din Istoria Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea din România 1921-1936*, vol. II, Pantelimon, Editura Viață și Sănătate, 2013.
- ♦ Zorzor, Vasile, Col; Col. Vasile Barbu, Col. Constantin Antion, Col. C-tin Sandu, *Călăuza jandarmului. Agent de poliție și jandarm în termen*, ed. a 2-a, 1940.